

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
20 Maiu st. v.
1 Iunie st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 21.

ANUL XX.
1884.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

P o e s i i.

Rostite la banchetul „Junime” dat la 29 martie 1884 în
onôrea poetului V. Alecsandri.

Lui V. Alecsandri.

Ca și Horațiu cântat'ai fântâna Blanduziei,
Poet cu viers sonor;
Ca dânsul, nesecatâ fântâna poesiei
Ai dat l'al teu popor.

Ca și Horațiu, cu péna bogat' a fantasiei
Cântași plăceri și dor;
Ca și el aprins'ai turbarea gelosici...
Dar ș-un imens amor!

Poete, mereu curgâ fântâna ta bogată:
S'adape brazda țerii, stêrpită și uscatâ
Sub crivățul cel greu...

O! maistre, âncă 'n viêtâ, ai tu de respălărire
Și glorie ne 'nserate și sfânta nemurire
Dela poporul teu!

V. A. Ureche.

* * *

T o a s t

in onôrea poetului V. Alecsandri.

Poete și prietini!... Acum când se respirâ
O caldâ veselie, aspir, la rëndul meu,
Sâ umplû a mea cupâ, s'acord modesta-mi lirâ
Și 'n lauda-ți Poete, sâ cânt, sâ 'nchin, sâ béu!

Poete fericite!... O lume te privesce
Și mândrâ 'ntinde mâna-i sâ 'ncingâ fruntea ta
Cu laurii... Astâ lume cu drag își amintesce
C'ai desmerdat'o 'n cânturi ce nu se pot uitâ.

Poete neuitat! stâpân pe timp și spațiu,
Tu vei trăi cât lumea cu vecinicia ei;
Trăi-vei cât poetul nemuritor Horațiu
Ce l'am vëdût deunăđi... vëdût cu ochii mei!

Poete!... Nemurirea unitâ-i cu-al teu nume
Ș-a țî-o răpi, nu este in voia nimenui...
Ș-acum, amici, sus cupa, sus cupa nôstrâ 'n spume
Și s'o golim cu toții in... nemurirea Lui!

Th. Serhănescu.

Poetului Alecsandri.

O mare bard al ginte, resfirător de nôpte!
Ș-alungător durerii cu a tale blânde șopte!
Cu greerii vorbariți și cu cosăș pitic,
Divine, salve ție, cu sufletul îți đic!

Cu doine, Măcrămióre, concerte și pasteluri,
Cu dulcea-ț povestire: de stele, flori de ceruri...
Cu tot ce-ai spus tu lumii, in graiu-ți maestrit,
Cununa nemuririi de mult țî-ai împletit.

A-sérâ insê. Dive, copții poesiei,
Te prinse la suava fântân' a Blandusiei
Și vrënd sâ respălătêscă pe tine, tatâl lor,
Cu lauri te 'nvălrâ, intr'un frenetic cor!

O! de-ar fi fost Horațiu, s'asculte împreună
Cu noi, a tale versuri, ce l'ai făcut sâ spunâ
Și Neerii și Getii, cum glasul te-au vrăjit,
Ar fi ramas și dânsul ca noi incremenit.

Și glorie 'r veci, ție, țî-ar fi strigat poetul,
Căci el in al teu geniu și ar fi vëdût portretul
Horațiu tu insu-ți, o! mare Alecsandri
Descrisute-ai pe tine, pe el vrënd al descri!

C. Bengescu.

Din đile bêtrâne.

— Copie de pe naturâ. —

I.

Așâ-i ômeni buni, sânt mulți ani de-atunci. Ade-
vêrate mărturii pot fi sâlcile de pe țermurii Cri-
șului cu numele „negru”, dar cu apă albâ, limpede și
pietricelele cele ôble și rotunde, pe cari apă in iuțela
ei cea vijitóre âncâ nu le-a spêlat și dus cu sine. Și
cine n'ar fi gata sâ credâ, ostenêscâ — me rog — a
bate caii și drumul până acolo și i-se descâlcî indatâ
indoiciosul fir al cugetării sale pripite.

Lucrul se petrecea, pe când domniâ in țera ungu-
rêscâ, in Ardeal și Bănat craiul Mathia Corvin, pe care
— puternic ce erâ — numai oștile lui Stefan cel mare
l'au infrânat, la Baia.

De și erau legați de gliâ bieții țêrani pe vremea
lui, totuș mulțimea glôtelor erâ pré mulțămitâ cu el.

Pentru că a fost Dómne, un craiu înțelept, iscusit în toate și ce eră mai mult — drept și nepărtinitor.

De se ducea bietul om cu o jalbă pentru nedreptate la dânsul, el nu lăsă — lasă-me să te las — lucrul baltă și mort, ci umblă și se sucia și 'ncóci și 'n-colea de cercetă pricina înțelepțesce și cu bună pricepere — cum sciea el că trebuie — și după cum drepta lui judecată află de bine, vai de pielea aceluia, care eră cu musca pe căciulă. Pedepsă lui o ținea minte vinovatul și atunci, când zăcea pe patul de mörte — c'un picior în grópă.

Și pentru aceea nici nu se încumétau nemeșii (boerii) cu burtă verde, cari nu scieau alta, decât să mănânce cât un coșăș și să bé cât doi și după aceea — aședându-se cu pipa la un loc umbros — să ridă de supușii lui roboțași, ce se munciau cu atâta sudóre, ca el să aibă belșug și ticnelă în petreceri, să asuprască pe bietul iobagi cu sub alți crai înainte și după Mathia Hunedorénul. Eră milostivul craiu — ca să cunoscă mai bine țera și ómenii sei, pentru că nu fie-care creștin putea să mērgă la el la curte să se ponosescă — își luă haine țerănesci peste cele crăiesci și umblă țera totă, dela un capét până la celalalt.

La asta eră dedat din pruncie, de pe vremea când tată-seu eră voivod în țera Hațegului. Căci el — me rog — și frate-seu, sērmanul Ladislau ce muri de mâna gâdelui din poruncă mai innaltă, și-au petrecut ȓilele copilăresci la țera cu mamă-sa Elisaveta și unchiu-seu Mihai Selăgean.

Asemenea și tată-seu avea moșii și iobagi pe la curtea sa. Pentru aceea i s'a dat chip să învețe necazurile cari coplesiau pe sārăcul iobagi. Nu eră el sburdalnic ca alți copii de nemeși, ci când vedea o lécă de nedreptate — se punea la mijloc și stăruia — drăgălaș ce eră — înainte tată-seu ca pricinuitoarea relelor să se pedepsescă. Și tată-seu atunci îl sārută și pe-o bucă a feții și pe alta și făcea pașii de lipsă. Mica buturugă carul mare mi-l prăvale.

De aici se esplică, pentru ce cele 40 de mii de suflete pletóse — tot glóte iobăgesci înșirate pe ghiata cea grósă a Dunării — îl chiamară Dómne, chiar pe el pe scaunul domnesc. Eră el — drept resplată pentru iulire — și-a ținut nāravu cel bun și mai departe și nu și-a uitat de popor ca alți crai, ci și de aci incolo a remas credincios stăpân alegătorilor sei.

* * *

Și pentru ca să vedeți — me rog — ce inimă bună mai avea și câtă dreptate sălășluia Dómne în sufletul seu, cutez, cu iertarea cinstitilor cetitori și cetitóre a „Familiei“ și cu slobozenia domnului redactor a ve povesti câteva întēplări din călătoriiile sale prin țera.

Se dice, că odată călătorind prin Ardeal — imbrăcat în haine țerănesci și 'n mână ducend un topor cum au tăietorii de stânjini — rătăciă și el ca alți amăriți, răđimându-se de zidurile orașului. Atunci cum sta el așa — invēțând carte de pe fețele lucrătorilor — se apropiă de el un pandur și dimpreună cu alți lucrători mi ți-l mână și pe el ca din pușcă — să taie la stânjini în curtea cășii orașului. El la 'nceput nu avea poftă să se plece nainte pandurului, dar acesta iute mi ți-l n-ai scărpină peste șele cu nodurile corbaciului și așa vrēnd-nevrēnd și ca să nu se dee pe față mi-se puse cu lucrătorii la tăiat. Dar lucrul nu eră tocmai după placul lui și din când în când nu putea să nu se mai și codescă. Atunci primarul jude — cu o falcă 'n cer și cu una pe pământ eră dintii-i din gură de necaz gândind să se-a popor — toate murese ducea la el și pământul pe scaunul întios de curte se ția moia nap cu vîna cea grósă. Se înțelege că eră a

suferit Dómne, suferit, dar nici pedepsă lui n'a lipsit.

Pe când se făcea de sēră și găinele își ȓiceau „nopte bună“, suindu-se pe locul rădicat de stânjini, craiul lucrător mi-se furișă pe neveste la un loc și scriea cu litere cetete: „Aici a fost regele Mathia!“

Argații orășănesci mai întēiu, făcēdu-și ochii pumn de atâta inholbat, se scărpinau în cap de mirare, er după aceea dintr'o suflare alergau de chiamau judele și acesta cum citiă el așa scrisóra de pe lemne, mi-se tăvăliă de pământ cu hainele lui cele cu șinóre și bumbi de aur și plângēnd ca un copil, mi-se căiă amar Dómne, căiă pentru neiscusița lui — așteptând pedepsă de mâne.

Nici nu s'a amăgit — vai bine i-ar fi părut, decă s'ar fi amăgit — judele cu așteptarea sa, căci indată a doua ȓi cine intră în curte? Mathia regele. Dar acum imbrăcat nu în suman și opincă, ci în hainele lui mult scliciciose. Judele primar și pandurul de corbaciul — fiind de față o mulțime de popor adunată — după ce gustară și ei cătu-i de bine a ședé lipit cu fața cătră scândură, fură alungați din tistie (slujbă).

* * *

Se mai spune, că odată — călătorind ca rege în părțile de sus a le țerii unguresci — fu invitat la mēsa unui nemeș de frunte, unde se adunaseră și alți grofi și baroni din apropiere. Și cum își petreceau ei așa udându-și gâtul de beuturile cele bune a le vinurilor — Mathia priviă d'odată spre ferestă și colo pe dēl în sus vedé cum sápuu bieții iobagi la vie, er argatul domnesc mergēnd în urma lor, i siliă să lucreze sērmanii.

Milos cum eră — Mathia se 'ncercă să facă o glumă cu boerii dela mēsa.

— Noi ne-am săturat, — ȓise, — stomacul și ne-am umplut gâtlejul de beatură și până vor imbucă bieții lucrători, să mergem noi și să-i inlocuim!

Domni — dedați a trăi cu binele, dar nu a gustă din chin și grige — se 'nholbau unul cătră altul; a grăi insē dinpotrivă nici unul nu îndrăsnia, căci pe cine se descărcă mânia regescă, il putea pomeni.

— Sus! — și toți apucau pe rēndurile butucilor de vie.

Regele fu cel dintēiu, care dădu binețe săpătorilor și luând dela un săpaș sapă din mână sapă Dómne, sapă cu mare măestrie și privind la „boerii“, cari nici sapă n'o scieau ține după cum se cade — sloboziă din el câte-un: „nu-i bine, așa trebuie, plécă-ți burta, séu ciórele să se hrănescă din ea!“ — er lucrătorii privind minunea ce se 'ntēplă și lucrul de buni bani, vērșă lacrimi de bucurie și cine eră lângă ei — de și-ar fi ascuțit urechile putea auđi: „Dómne ține-! Custă-i Dómne sănătatea, că bun și milostiv mai e craiul nostru!“

Nu săpară nici pe-a suta parte din cât beuse un nemeș la mēsa și boerii mei se scăldau în sudori, cari rēciau pe fețele lor gingașe ca oul de mierlă.

— Lăsați, trândavi, că nu ve pricepeți nici cât puțitul la clocit! Dar ve place a nedreptăți pe acești amăriți lucrători, din a căror sudóre trăiți — voi și pruncii voștri.

Astfel rușină Mathia — mergēnd cu pilda înainte — pe flusturații de magnați.

* * *

Și fiind că vorba și péna mi-se acăță de trândăvie, nu va strică — cred — decă voiu aduce înainte și o întēplare, ce se petrecu la curtea regescă în Buda.

Odată — se povestesc — regele voia să scie câți leneși sânt in împărația lui, cărora nu le plăcea să lucreze și să-și agonisescă cu sudorea feții lor — cum e lăsat dela tatăl ceresc, ci să trăiescă de pe spatele altora.

Lăsa dară, să se vestescă in totă țera, ca cel ce nu vre să lucreze, să vie la curtea lui și acolo nu va mai duce lipsă.

In totă țera se aflară numai trii (se înțelege, că nemeșii n'aveau lipsă de hrană și scut regesc, pentru că atunci ar fi mers și ei.)

Tustrii tură găzduiți într'o casă și nici ziua nu se sculau din așternut, ci zăceau trântiți și nespelați in pat. Regele însă nu se 'ndestulia cu atâta. El voia să le cerce trândăvia și mai departe.

Porunci dară, să aprinză casa pe ei și Dómne — ce să veți? Leneșii — greoi și puturoși ce erau — nici acum nu se sculau, ci zăceau tăvăliți, până ce para focului nu-i frigea de piele.

— Ușile să se 'nchidă! — fu atunci porunca crăiescă. Și așa leneșii tustrii arsă, ér cenușa lor se 'ngropă afund in pământ.

— — — — —

Poporul credincios lui in țile bune și rele, după ce mórtea îl răpi din mijlocul seu, l'a plâns, Dómne mult l'a mai plâns și — vèdënd că urmașii lui nu se apropiuau nici de umbra lui cu bunătatea și dreptatea inimii sale milostive — își dicea cu durerea in suflet: a murit regele Mathia și cu el dreptatea.

II.

Și fiind că ómenii mari — firesce mai mari ca și noi — lasă după sine multe de vorbit, nici poveștile cu regele Mathia nu au scurt sfîrșit. Pentru aceea și eu — ~~indrăgesc~~ — a ve mai osteni ochii și mintea cu cetera uneia din multele întâmplări, ce s'a petrecut sub înțelepța lui stăpânire.

Dar ca să ve puteți face — me rog — o iconă credincioasă despre locul unde s'a petrecut istoria, ce am onorul a v'o pune la îndemână — — bine va fi, să ve inchipuiți o căsuță de lemn, aședată pe-o ripă de țermure a Crișului, departe de celelalte case. La clădirea ei — nu se vede — a se fi purces chiar cu multă măestrie. Acoperită e cu paie și hornu-i lipsesce, pentru că nici n'a avut. Fumul ajungënd in podul căsiii și — imprăsciându-se in tóte părțile — se grăbesce a eși la lărgime și a se mestecă cu vântul, care când suflă și fluieră a pagubă, îl biruesce — de nu póte scăpă prin spărturile acoperișului. Și paiete negriseră acum, căci își impliniseră și ele slujba și așteptau a fi inlocuite cu altele.

Curtea și ograda nu erau ingrădite. Și — pare — că nici nu aveau lipsă mare. Departe fiind de celelalte case, erau scutite de vite și ómenii din oraș erau blânzi la fire și nu erau pofitori de ceea ce nu eră a lor. Chiar de s'ar fi lăcomit care va slab de injër, să pună mâna pe câte ceva dela casă, acolo eră Bălan — un zăvod cât un vițel.

Mai la vale de casă eră o móră, care — precum casa — de asemenea ar fi avut lipsă de reparație, dar se gătaseră banii din casa orașului și așa nu se pré putea. Și cum să nu se mai gate, ómeni buni? Orașul avea să plătescă multă dajde împărătescă, căci — me rog — Băița, cum și mai multe tērguri din țeră, se ținea de cămara împărătescă (erar) și nu eră dată de zestre nemeșilor. Cămarască eră pentru aceea, pentru că erau băi (mine), cari dau multă aramă pentru topirea banilor mai mărunți; ér locuitorii partea cea mai mare erau băieși, cari de luni diminēță până sâmbēă séră lucrau in adâncimea băilor. Și nici sătenii

de prin Fēnață, Cămpanii de sus și de jos ș. a. nu se puteau plânge de o sorte de tot grea. Ei erau cărăuși. Ce lucrătorii scoteau din băi, ei cărau și așa aveau și ei hasnă din câștig.

Mai bine eră pentru ei, a fi supuși erarului, decât nemeșilor. Căci munca de silă eră grea și — bine vedeau ei — cum iobagii legătuți cu nemeșimea își pierdeau vremea cu lucrurile acelora și ei nu-și puteau agonisi nimica. Și nici nu erau așa de chinuți cu lucrul, ba ce e mai mult, chiar bătuiți la capră cum erau sērmanii de ei! sclavii boerilor, cari nici prasnicile nu și le puteau ține in bună rënduieală. Căci trebuiau să se plece — cu voie fără voie — la porunca argatului domnesc și să mērgă, când eră ispasul la cósă, când erau rusaliile la cărat de fēn și așa mai departe. Ér Dómne, românuil ține mult la țilele de sērbătore și când țeranca română — sciind că-i ți lăsată dela Dđeu să se prăsnuiescă cu evlavie și rugăciune creștinescă — in loc să mērgă la sfinta slujbă in biserică, trebuia să se ducă la clacă domnescă și slujnicile boeresci să-i stea strajă la spate — se betegia sērmana nainte de vreme și chinul și intristarea ce-o rodeau la inimă, nu le putea spēlá nici ocară nici bătăe argătescă.

Așa mērgeau treburile pe vremea iobăgieif Dar tóte astea erau nimica. Căci mai târziu, ca să-i pusțiescă de tot pe bieții românași — se 'ndeletniciau cu mărșave sfortări și apucături, ca să-i dispóie de port, de limbă, de datine și credințe strămoșesci, ba și de legea lor adevērat creștinescă, și cărceii ce-i gădiliau de picióre nu le-a dat pace, până ce nu desbinară poporul românesc — atât de urgisit și asuprit in fața lor — in doue părți.

*

Móra despre care fu vorba mai sus eră așa dară a orașului. Fruntașii Băiții — ca s'o póta găzdăci mai bine și mai ușor — au hotărit, s'o dee in arendă și arēnda in bani gata — puși in palme biraelor — să se așede in lada orașului și de-acolo să s'acopere lipsele pentru cari aveau de cheltuit. Ér căci tot omul trage foc la óla lui, și jupănu luon Glimbócă de vr'o 15 ani după olaltă eră bizuit și ales jude primar, arēnda o plătia el — din a lui pungă — și vama ce aducea móra, intră pe pórtă sa — in ai lui saci și hămbare.

Nici că-i mērgea réu cu móra, de și el când se apropiuau anii, ca să se dee móra din nou in arendă — totdeuna se plângea Dómne, că are pagubă și că, decă n'ar avé milă de comună, el — đeu — n'ar da atâta samă de ban pentru trudă și nēcaz.

Dar ómenii bine scieau, că el numai se preface, căci putea f-e-care vedé, cum móra și țiuă albă și nópte nēgră avea măciniș bogat nu numai din Băița ci și din satele vecine.

*

La casa dela móră eră făgădău.

Și fiind că dreptul de crișmărit de asemenea eră al comunii, jupănului luon Glimbócă nu i-a trebuit tocmai multă ostenelă — a pune mâna și pe regaliile beuturilor. Răchie ferbea cătu-i plăcea și cătu-i putea. Căci bādănil lui erau pline de prune și nu că Dómne ar fi avut puține căđi. De finanți eră pe atunci nici pomenelă nu eră. Controla nu eră așa de aspră, ca și astăzi.

El singur purtă grigia unui făgădău, dar crișma dela móră eră dată unui fin a lui in arēndă. Nu putea fi și ici și colea.

Crișmarul se pricepea și la morărit și pentru aceea crișmarul eră totodată și morar, ér morărescă și crișmărescă.

Crișmarul morar, ori morarul crișmar — după cum ve va sună mai bine la ureche — eră tiner și căci din dragoste se luă cu Ana — așa se numia muierea

lui — din dragoste a dat această naștere și viață la o fetiță frumoasă ca un bujor și pentru aceea eră copil de dragoste.

Dar Ana avea lipsă de mâni, care să-i ajute. Singură nu putea isprăvi și lucrurile de prin casă și cu crișmăritul.

Baba Părăscă, sócra lui Pavel crișmarul morar, trăia de mulți ani în văduvie și așa féta ei, căci nu se simția bine sciindu-se departe de ea, propuse într'o di bărbatului seu, să mērgă la Cămp și să-i aducă pe mamă-sa de ajutor.

Trecuse baba, cu fața ei sbărcită și cu șuvițele albe ale părului ei, peste ani 60, dar tot se mai ținea încă în curaj și pentru aceea nu se putea țice și despre ea :

— Omu decă 'mbătrânește,
Pune-i paie și-l părăsește!

* * *

Bună eră la inimă baba Părăscă și de creștină și temetóre de Dđeu ce eră, nu trecea duminică ori di de sērbătóre fără ca ea să nu mērgă la sfinta biserică. Și când mergea, ducea cu sine de sufletul morților cinci prescuri făcute de mâna ei și o luminare de cēră, pe care lipia câte-un grițar. Popa se bucură când o vedea — căci amēndoi erau bătrani și s'ar fi potrivit, decă popa nu ar fi fost popit și decă n'ar fi avut preuțesă —

— Și la ochi și la sprincene,
Ca doi porumbei la pene.

(Incheierea va urmă.)

Alesandru Tuducescu.

Spiritismul modern.

(Urmare.)

Pentru identitatea „spiritelor” cu suflete de ale morților, spiritistii se provócă la acea consonanță de tot propriă, ce existe între manierele și îndatinările spiritelor și între ale morților, precum și la sciința despre lucruri, care numai morților respectivi le eră cunoscute. Aparițiunile au și proprietăți corporale caracteristice de ale repausaților, pe cari-i represintă. Spre comprobarea acestora se amintesc câteva fenomene, care s'au observat în presința mediului american Slade în casa fabricantului Ed. Schmid în Annathal din Boemia.

Despre acele fenomene s'a publicat un raport detaliat, din carele scot următoarele: Dl Slade a sosit la Annathal în 14 maiu 1878 după mēdădi, dară fiind pré obosit de drum n'a voit să mai țină ședință în acea di. Spre uimirea tuturor însă la intrarea lui Slade în chilă s'a auđit bătēnd cineva într'o sofă ca cu lovituri de tresnet fără ca Slade să fie putut face vr'o preparațiune în această privință, de óra ce nu mai fusese până acuma în acea chilă. Slade întreat, că óre nu se anunția vr'o manifestațiune, a respuns afirmativ adaugēnd, că spiritele nu pot așteptă până mēneđi cu manifestațiunile. Așa ceva a pățit dēnsul mai de multe ori, și această se întēplă mai ales acolo, unde domnesce bună armonia.

D'abiă ne aședarăm la mēsă, fără a ține ședință, când dintr'odată la óre-care distanță lângă piano un scaun se puse în mișcare și veni de sine-și la mēsă. Uimirea noastră de atari manifestațiuni creșcea tot mai mult fără să fim intrelăsat a controlă pe Slade cu totă rigórea și ațențiunea.

Eu insu-mi — scrie reportorul — cuprinsesem loc lângă Slade; după câtva timp pe neașteptate și fórtē

răpede fui aruncat în pregiur cu tot cu scaun într'o jumătate de întorsetură, încat eră mai să cad de pe scaun. Slade ne spuse, că-l incungiură un fluid fórtē tare; el se spăria mai de multe ori, ca și când l'ar atacă ceva — macar că ședea isolat și nu se formase nici o catenă. Acum mai multe persoane fure atinse și apēsate la genunchi, unele mai lin altele mai puternic. Slade privesce acum ca inmarmurit într'o direcțiune înaintea sa, ca și când ar zări ceva; întreat despre această respunse, că vede spiritul unei fetițe ócheșe ca de 10 ani cu păr lung și întunecat. El ne descrise fetița cu atăta acuratēță, încat recunoscurăm într'ēnsa o consāngēnă repausată în acea etate, în care părere ne întări Slade și mai mult, când-i arētarăm fotografia fetiței.

După această manifestațiunile erau mai dese, scaune veniau de sine-și la mēsă, persoanele participante erau atinse și apēsate neconținut la genunchi. Pe un tăier de sub mēsă se încrucișau de sine-și un cuțit și o furcuță, ca și când ar tăia cineva carne cu ele; apoi din altă parte a mesei sări o furcuță într'un arc lin la pământ.

În cealaltă di și în doue următoarele s'au ținut ședințe la o mēsă destinată anume spre acest scop în altă chilă. La ședințe au participat mai multe persoane, între ele și sceptici și unii, cari nu aveau decăt fórtē puțină cunoscință despre spiritism. După ce s'a format catena, s'a dat lui Slade o tăbliță, care n'a fost nici odată în mâinile lui. El puse acum pe tăbliță un stil mic de ardesiă și se rogă de spiritul soției sale repausate, ca să-i împărțesescă prin scrisóre directă pe tabla de ardesiă, óre n'ar fi posibil, ca consāngēni repausați de ai casei să se manifesteze și prin scrisóre directă pe tăblița memorată.

După respunsul afirmativ Slade puse stilul pe mēsă, arēta celor de față, că tabla e de tot curată și nēscrisă, apoi o aședă pe mēsă peste stil. Îndată după această auđirăm scriindu-se pe fața din jos a tablei și simțiam de tot lămurit scărțeirea și încetarea stilului. Această ședință ca și celelalte s'au ținut diua, și tăblița eră liberă înaintea tuturor, când s'a format catena și când și-a pus Slade o mână pe tablă. Capetul manifestațiunii spiritului pe tablă s'a anunțat prin trei bătături agere.

Redicând tăblița, aflarăm, că întrégă fața ei din jos este scrisă, și anume întēiu cu o avorbire anglesă a soției lui Slade, după care avorbire urmă comunicațiunea spiritului consāngēn în limba germână. Mai surprinđetóre și interesantă a fost comunicațiunea spiritului, carele represintă pe tatăl dōmnei de casă, căci din acea comunicațiune se cunosea ființa și îndatinările, care le avea în viață. Afară de asemēnarea cea mare dintre scrisórea de pe tablă și dintre cea din viața spiritului mai serviă de criteriu al identității și frasea „toți trebuie să murim” care întrebuintă fórtē des repausatul, când trăia pe pământ, și care ocure asemenea în comunicațiunea memorată.

Și așa s'au descoperit în multe comunicațiuni de ale spiritelor consonanță cu manierele lor din esistința de mai nainte. Între alte spirite s'a manifestat și al fratelui dōmnei de casă, și încă în versuri; el avea această datină pe pământ, mai ales față de soru-sa, căreia-i scriea cele mai de multe-ori în versuri. Ea recunoscu în spiritul comunicător pe fratele-seu, și când asemēnarăm epistolele lui de mai nainte cu scrisórea de acum a spiritului, aflarăm, că au acurat aceleași trāsuri.

Această comunicațiune interesantă s'a făcut în modul următor. O domnișóra consāngēnă a familiei ședea la celalalt capēt al mesei în față cu Slade, la a cărui provocare luă în mâna stāngă o tabelă dupla, până când

mâna dreaptă era împreună cu catena închisă. Intre fețele tablei, care se incheiau ca o carte prin niște șarniere, s'a pus un stil de ardesiă. Mânile lui Slade, care se ședeau cu totul izolat de tablă, se aflau asemenea împreunate cu catena. După aceste dispozițiuni începuseră să se scrie între fețele tablei, prin ce se escită mirarea tuturor. Domnișoara amintită avea darul mediumismului, cum ne asigură Slade, de aceea a reușit scrisoarea directă numai la dânsa cu totul independente, după ce s'au fost făcut încercări și la alte persoane. Domnișoara spunea, că a simțit apriat apăsarea, când se scriea pe tablă.

Intr'acosta și în alte moduri s'au câștigat o mulțime de comunicațiuni cu scrisori deosebite, dară unele scrisori de și dela spirite diferite aveau totuși trăsuri egale. Spiritele explicau acosta din acea impregiurare,

du-și un domn mâna din catenă a încetat de loc scrierea, și când s'a închis de nou catena, erau să început a se scrie. La provocarea lui Slade s'au executat mai de multe ori atari intrerumperi. Tot după reportul amintit s'au întâmplat și alte manifestațiuni precum d.e. un clopoțel, carele era sub mesă, a eșit de sine-și de sub mesă sunând, s'a redicat în sus, și tot sunând s'a lăsat lin pe mesă. O tablă pusă sub mesă s'a spart ca de fulger în bucăți mai mici, dintre care unele au sboțat în arsuri peste capetele celor preșinți și au cădut la pământ. O mesă grea, care stă la ore-care depărtare dela mesă de ședință a venit de câteva ori sboțând cu răpeștiune și vehemență foarte mare către un domn, încât credeam, că va să-l vatem; cu toate acestea l'a atins numai lin. Unui doctor de hidropatiă i-au dat spiritele o probă de omagiu pentru metoda sa de

Porturi populare din Dalmația.

că dânsese în cea mai mare parte nu puteau să scriă decât cu ajutorul spiritului conducător a lui Slade, adică a soției sale, fiind că acest mod de manifestare este de altmintrenea nou atât înaintea spiritelor cât și înaintea oamenilor. Erau însă spirite, care ca și cel ce se manifestase sororii sale în versuri, puteau să scriă cu totul independente, la ce se și atragea în special atențiunea prin spiritul dnei Slade în limba engleză.

Reportorul, carele se pare a fi spiritist convins, amintesc mai departe, că și însuși a capetat împărțiri prin scrisoarea directă pe tăblițe dela mamă-sa, repausată înainte cu vr'o 12 ani, despre unele impregiurări, care n'au putut să fie cunoscute lui Slade. Spre apărarea acestuia se accentuă mai de multe ori, că n'a putut să facă preparațiuni prealabile, și că a fost controlat cu cea mai mare grige. Intr'o ședință subtrăgân-

cură stropindu-l bine cu o rață de apă, care venia dintr'un colț al plafonului.

În aceleași ședințe s'a executat și experimentul cu două compase. Acestea s'au așezat lângă olaltă, și când ținea Slade mâna deasupra lor, acul magnetic al unuia se învârtia în ceruri întregi, până când acul celuilalt rămânea în pausă, tot așa și invers. După legile fizicali ar fi trebuit să oscileze ambe acele, decât ar fi avut Slade vr'un magnet ascuns.

S'a întâmplat mai de multe ori, că Slade a cădut în transe (estase) și a executat lucruri, de care nu era capace în stare normală. Așa d. e. el asigură, că nu scie cântă la clavier, și nu e musical, și totuși în estase execută cele mai frumoase piese pe piano, la care ocaziune fața lui luă altă expresiune și vocea lui sună cu totul străină.

Alt spirit se pare a fi intrat în corpul lui, conștiința-i de sine dispărea așa că revenindu-și în fire nu mai sciea nimica despre cele întâmplate. Intre altele fiind în transe merse odată încet, dară cu pași securi, cu ochii închiși la un armoniu, execută un choral magnific acompaniându-l cu o voce bassă; după acesta întorcându-se către cei preșinți țină o vorbire și se duse la locul de mai nainte, unde și reveni în fire.

Tot dela Annathal din Boemia se reporteză la foia spiritistă „Licht, mehr Licht“ despre producțiunile medicului Eglington, din care scot numai puține. Mai fiecare ședință se începea cu plutirea mediului în aer, odată vertical până la plafonul chiliei, altă dată mai mult orizontal, încât capetele celor rai multe persoane din pregiurul mesei se atingeau de picioarele și de mâinile mediului. Acest mediu scoțându-și mâinile din cattenă s'a redicat și plutind orizontul sub plafonul chiliei și-a scris numele pe el, apoi a putit tocmai de-a-supra mesei de ședință și a scris a doua oră numele pe plafon. În decursul acestora Eglington era în estase adâncă.

Un clopoțel, pe carele mai toți cei din pregiur vedeau schintei mici, a falfăit sunând în aer. O mesă mică din apropiere s'a redicat de sine și și a venit pe masa de ședință plutind peste capetele celor de față. Aci s'a aușit, cum s'a adaptat o piesă de harteia, s'a luat cerusa și s'a scris cu ea. Reportorul, pe semne spiritist consumat, adauge că acesta manuar s'a făcut de Joey unul dintre spiritele conducătoare ale lui Eglington.

Spiritistii se laudă, că poșed chiar fotografii și copie în gips dela spirite materialisate. Se pare însă că fotografiile nu le sânt pré favorabile, căci redacțiunea foii „Licht, mehr Licht“ respunde unei spirite din Stiria inferoră „Noi nu credem să se pōtă cumpără în Europa fotografii de spirite, după ce Buguet fotograf din Paris în anul 1875 a fost judecat pentru înșelăciune la închisore de un an“.

*

Adeptii spiritismului pun mare pond pe experimentele executate în preșința lui Zöllner și a altor bărbați distinși, mai ales pe terenul observațiunilor esacte. Pentru ca lectorii să se informeze cât mai lămurit despre esența fenomenelor spiritiste, reproduc aci câteva descrițiuni și din relațiunea foarte minuțiosă a lui Zöllner, carele scrie între altele:

„În 5 maiu 1878 după mēdăși am ședut cu Slade și cu Oscar Hoffmann la mesă în chilia luminată de sōre. Pe mesă erau, afară de un numer de table de ardesiă cumpērate de mine, diferite obiecte, între care și doue cutei mici de carton. În aceste cutei pusesem încă în decembre 1877, când se presintase Slade prima dată în Lipsia, niște monete și închidēnd cuteile le-am lipit bine pe din afară cu niște fășii de chărteia. Eu sperasem încă atuncia, că monetele închise se vor putē depărtă și fără deschiderea cuteilor. În anul 1877 nu s'a făcut experimentul, dară cuteile s'au păstrat în aceeași stare până la ședința de ani“.

Zöllner descrie pe larg cuteile și rodul, cum le-a lipit cu fășii, ca să se pōtă cunōsce, când le-ar deschide cineva. El mărturisesc, că nu și-a înșmnat nici valōrea monetelor închise nici anul, în carele s'au bătut, ci numai prin sunetul dat de cuteile scuturate a fost în stare a constată, că în cuteia rotundă se află o monetă germănă mai mare (taler sēu o piesă de cinci marce) eră în cealaltă rectangulară doue monete mai mici.

Dēnsul nu și mai aducea aminte, cū ore aceste monete erau fenici, groși au piese de câte 5 groși. După acestea continuă: „Aședându-me la mesă, am apucat cuteia cea rotundă și scuturând-o, m'am convins, că

moneta e intr'ēnsa; asemenea s'a convins și Hoffman și în urmă Slade, carele ne-a întrebat, că spre ce scop am destinat eu cuteile acesteia. Eu i-am esplicat pe scurt intențiunea mea și m'am esprimat, că ar fi cea mai frumōsă constatare a realității dimensiunii a patra, decât i-ar succede vr'unei ființe nevēdute inteligente, să indepărteze acea monetă fără a deschide cuteia. Slade ca totdeuna prompt a-mi implini dorințele, a luat o tablă de ardesiă, a pus pe ea un stil din întâmplare mai mare decât de ordinar și a ținut'o cu mână drēptă de jumătate sub mesă. Noi aușiram stilul scriind și retragēnd tabla se află pe ea provocarea, să se mai pună un stil, ce se și întâmplă îndată. După acesta Slade erăși ținū tabla cu amēdoue stilurile sub mesă. Intre aceea cuteile memorate zăceau neatins cam la mijlocul mesei. După vr'o câteva minute de așteptare încordată Slade privi ca înmărmurit într'o direcțiune către colțul chiliei și surprins pronunțiă în limba englesă încet și în parte cu repetițiuni cuvintele: eu vēd, vēd cinci și opt-spre-dece sute șapte-deci și șese. Nici Slade nici noi nu șciam, ce vor să însemne cuvintele respective; eu mai deodată cu Hoffman facui observațiunea, că e resoluțiunea unui esemplu de adițiune $5 + 1876 = 1881$. Până când esprimai acesta observațiune mai mult în glumă, se auși dintr'odată cădēnd un obiect vērtos pe tabla, ce-o ținea Slade sub mesă cu mână drēptă fiindu-i mână stângă pe mesă înaintea noastră. Retragēnd tabla de sub mesă, aflarăm pe ea moneta de cinci marce cu anul 1876. Eu luai îndată cuteia, ce stă înaintea mea, care sub tot decursul experimentului n'a fost atinsă de nimene, și scuturând-o m'am convins despre disparițiunea monetei dintr'ēnsa“.

Acest experiment a fost atât de surprindător și îndestulitor pentru Zöllner, încât eră să redice ședința, de n'ar fi declarat Slade, că nū se simte nici decum obosit. Experimentatorii remaseră dar la mesă conversând despre una și alta. Intre acestea Zöllner aduse vorba la ședința, ce a avut Slade cu marele duce Constantin din Rusia și rugă pe Slade, să le împărtășescă ceva despre fenomenele observate cu acea ocaziune.

Slade enară, că în preșința marelui duce Constantin i-a izbutii un experiment forte memorabil și anume: pe tabla de ardesiă erau din întâmplare doue stiluri; când s'a ținut tabla sub mesă s'au aușit scriind ambe stilurile și retragēnd tabla s'a aflat, că un stil scrisese din stânga spre drēpta, eră celalalt din drēpta spre stânga.

(Va urmă.)

Teodor Roșiu.

Despre sântate.

Acela care mănacă și bé puțin nu se bolnăvesce.

Hippocrate.

I.

Cel mai scump tesaur pentru om este sântatea. Rangul și bogăția, după cari omēnii mai mult se bat, nu valorază pe de parte atâtă cât sântatea. Un om morbos, fie el măcar cel mai puternic reginte de pe pământ sēu milionar impresorat de pompă, splendore și dulcēuri neconsumavere — totuș va remănē de compătimit. „Pentru cel sântetos sânt tōte plăcere, ér pentru cel morbos tōte chin“. Corifeul de igienă Parkes în „Manual of Practical Hygiene“ țice, că e un fapt constatat, cumcă nu e nimic incopciat cu așa mari spese ca morbul, și nimic cu așa mare câștig ca erogatele sporite pe sama sântății și prin dēnsa pe a puterii lucrătoare.

Stând lucrurile așa, ar trebui ca să păzim sănătatea ca ochii din cap, și totuși cei mai mulți oameni abia atunci recunosc deplina ei valoare, după ce o au pierdut.

„Sănătatea corpului, — dice un renumit doctor englez, — „acesta probă manifestă a unei vieți fizicament virtuose, nu este propusă ca unul din scopurile principale ale silințelor noastre, nici considerată ca o onoare pentru acel ce o posedă. Ea este privită aproape ca un bine datorit Provedinții, seu mai bine părinților, bine la care individul însuși n'are relativminte de cât o pre mică parte. Legile sanitare sânt asemenea puțin respectate și înțelese. Pe când violarea unei legi morale implică culpabilitatea cea mai mare și atrage pedepsele cele mai aspre, chiar pedepse esterne, violarea unei legi fizice, care desvôltă patima, nu este de fel considerată ca o greșală, ci numai ca o nenorocire. Pasiunile dobitocești și sensuale, cum le numesc unii, sânt judecate cu dispreț; se spune tinerului a se feri de ele; i se sfătuesce a se obicinui cu întrebuintarea, mult mai nobilă, a facultăților sale morale și intelectuale, facultăți privite cu mult mai superioare altora ce ele au misiunea de a le controlă și dirige. In teoriile lor, ômenii pretuesc puțin vieța și consideră mórtea ca una din cele mai mari fericiri. O vieță lungă, o vieță care ajunge la singurul sfêrșit adevêrat frumos și adevêrat natural, la cea mai adâncă bêtrânêtă după stingerea gradată a tuturor forțelor vitale, o astfel de vieță, nu este de fel luată pentru nobilul scop ce omul trebuie să urmărescă . . . A duce o vieță fizicament virtuosă, este a merită atâta admirațiune, atâtea laude, ca și pentru o vieță moralminte virtuosă . . . A violă o lege fizică, este tot atâta vinovăție ca și a violă o lege morală ! . . .“

Cu cuvintele ~~a două autorități probai~~ cât de însemnată e sănătatea și cât de mult trebuie să fim precauți grigind de susținerea ei.

Nu me indoiesc, că ori și cine cugetă mai în adins asupra acestei cestiuni, îndată va recunoște însemnătatea ei; o recunoște pe acesta pré bine și românul, de ôre ce vedem, că cea mai ferbinte și mai désă dorință a lui este sănătatea; densusl față cu ori ce nécaz și neajunsuri se mângăie cu dîcerea: „numai să fim sănătoși, apoi le petrecem tôte“, densusl la despărțire salută pe cei de care se desparte cu: „sănătate bună!“ mama își trimite pruncul în țeri străine, la studii ori în cătănie cu lacrimi în ochi, ér pe buze cu cuvêntul „sănătate!“ și apoi când cătana se decide a serfe acasă la câte 1—2 luni, atunci scrisôrea lui constă aproape peste tot numai din postire de sănătate la mic și mare, rude și cunoscuți.

In mominte de veselie românul încă nu-și uită de acest dulce cuvênt, ci la nunți ori la alte petreceri își închină pocalul cu cuvêntul „sănătate!“ seu „să fiți sănătoși!“

Din acestea vedem, că valoarea sănătății este pré bine apretiată din partea poporului nostru, dar nu tot așa de bine se esecută regulele prescrise de acel ram de sciință, care își are de scop susținerea și promovarea sănătății adecă regulele igieniei. Ce e drept igiena in sensul ei modern abia de curênd a ajuns la ôreși-care desvôltare, dar pe lângă tótă tinereța ei, totuși dá omenimii destule îndrumări față cu periclele, ce dîlnic i amenință sănătatea; ba încă și pe cel mai greu teritoriu al igieniei adecă spre oprimarea epidemiilor și morburilor lipiciose sciința ne dá arme destule. Trebuie deci ca poporul să fie luminat și datat la urmarea acelor regule sanitare, de altă parte trebuie ca autoritățile publice să-și alegă reprezentanți buni spre validitarea lor.

Precum s'a amintit mai sus omul să fie indemnat la observarea legilor sanitare chiar ca la a celor morale, la ceea ce tmai ușor se pôte dedá din frageda sa copilărie și de aceea trebuie ca mamele să fie primul instructor higienic al pruncilor lor. Nu mai puțin trebuie a se esecută cu rigóre și dispozițiunile legislațiunii aduse pe sama cauzei sanitare.

Comitetele de prin comune și dela jurisdicțiuni să nu ia lucrul ușor, ci chiar și când timpurile sânt libere de ori ce epidemii să lucreze așa ori și mai bine ca in epidemii, cari numai prin lupte prevenitoare se pot evita mai sigur.

Hippocrate, tatăl vechiu al medicinei dice: „morburi nu ne prispesc din ceriu senin, ci se desvôltă din mici pécate dîlnice comise in contra sănătății, și numai după ce acestea s'au agrămădit, acelea erump la imparere de odată“.

Ce avem de făcut? Să ne ferim de aceste pécate contra sănătății și să trăim amesurat legilor igienice. E mai ușor a esune tôte regulele igienice și a indemnă pe fie-care om să se acomodeze lor, de cât a enumeră tôte pécatele, pe cari numai le pôte comite omul și a-l sfătui să se lapede de ele. Deci să vedem in general care sânt aceste regule.

In locul prim este de a fi amintită dietetică. Aceasta in înțelesul care i se atribue in dîlele noastre, se lătesce peste tôte ramurile igieniei. Cineva pôte cugetă, că, fiind sfătuit a trăi după cum prescrie dietetica, însemneză atâta, cât a se lipsi de multe plăceri ale vieții, a flămândi, a însătoșă și a da corpului, ceea ce cere, numai in măsură restrinsă. Așa a fost înțeles acest cuvênt cu ari mai nainte; dar acum medicina basată pe principiile fiziologiei, prescrie in dietetică regulele resp. modul traiului rațional pentru om, ér restricțiunea se referesce numai la factorii daunoși pentru sănătate.

Firesce că in tr'aceste regule se află și admonițiunea lui Franklin: „fi moderat in tôte“ și acesta este cea mai momentuosă dintre tôte, pentru că acesta dîcere aplicată la întregul traiu al omului constituie in sași o dietetică intrégă.

Igiena pune apoi mare pond pe nutriment, pentru că dela alegerea acestuia depinde in mare parte sănătatea și virtutea singuratecilor, ba și a popórelor întregi. Poporul trebuie instruat nu numai despre bucatele și agrediențele bune și cele rele pentru sănătate, ci și despre economía pe care trebuie să o pórte cu acelea. Din parte-mi nu pot consimți cu postirea țeranului, care trece peste jumătate de an, decât socotim la olaltă tôte dîlele de post.

Sub acest tirap densusl își vinde vecinului seu de altă relege laptele, ouele, galițele și alte mîncări bine hrănitóre pentru ca să-și cumpere de cele mai puțin nutritóre. Decă canonul (9 al St. Timot. din Alexandria) deslégă de post pe bolnav și slăbănog, iertându-i-se a mîncă bucatele care-i priesc, seu care doftorul i prescrie (veđi: Compendiu de dreptul canonic, de A. baron de Șaguna, Sibiu, 1868 pag. 38) atunci in sensul igieniei moderne mai bine să fie permis omului a mîncă ce-i priesce și folosese până încă e sănêtos și așa să fie scutit de unele morburi, cari s'au dovedit că provin din post (așa in Rusia tifusul de fôme). Nici nu e rațional ca érna când țeranul șede, să mînce bine, ér primăvera in lucrul cel mai greu să postescă.

Cu privire la nutrire un higienic germân trage o paralelă in tră corpul omenesc și ôreși-care mașină. Spre susținerea corpului in stare bună, dice el, avem a-l încălzi prin stomac și a-l ventilă prin plămâni, apoi trebuie susținută arderea din calea circulei sîngelui și recorirea pelei.

Referitor la încălzirea stomacului avem a deosebi trei graduri, altcum dis i putem da 1) foc cu lemne, 2) foc cu cărbuni de lemn și al 3) cu cărbuni de piatră.

Cel dintău se întreține prin : lapte pâne albă, unt, oue moi și pome; al doile prin : pâne neagră, brânze, legumi, orez, cartofi ca mâncare de adaus (gamin), carne slabă și pesci; al treile prin : carne grasă, oue tari, fructe leguminose, de fainuri, sauce-uri unsurose și sărate, apoi condimente, precum : bere, vin, cafea, ciocoladă și altele (băcâni). Carta primă să se întrebuințeze la prunci și pacienți, a doua la reconvașcenți, 3r în unele anotimpuri mai cu samă în căldură mare și pentru aduți sănătoși, în fine a treia pentru cei greu lucrători. Dcă omul sănătos be multă apă, presupunnd că acesta e curată și gustosă, este sănătos de ore-ce prin denșa se ușorază circularea sucurilor, digestiunea și secretarea.

Ventilarea plumănilor prin aer curat contribuie chiar așa de mult la bunăstarea corpului ca și nutrirea rațională. Aceste doue mijloce susțin apoi arderea regulată pe calea circulațiunii. Aerul nu se cumpără pe bani și de aceea fie-care om își pôte câștiga pré lesne și și nópte aer curat (veđi „Familia“ XVIII p. 587).

Chilia să se aeriseze des, séu cine se simte destul de întărit pôte ascultă și de sfatul acelor higienici, cari pretind ca omul să dormă véra și érna cu ferestrele deschise.

E fôrte recomandaver ca cel ce pôte să petrecă mult timp în liber pe munții recoroși și pe câmpiile verđi inbalsamate cu odorul florilor, unde se reculeg ochii prin privirea îndepărtată spre orizontul colorat, auzul priz cantecele paserilor și mirosul prin odorul natural de pe acele locuri.

Nu mai puțin folositoare este și colroziunea, prin ce toți mușchii corpului devin activi, și numai pătimitorilor de plumăni și inimă le pôte strcă urcarea pe munți, ceea ce pentru sănătoși este o adevărată gimnastică ca și inspirarea adâncă a aerului curat. De aceea și risul e sănătos. Numind sănătosă recorirea internă a plumănilor, trebuie de altă parte să amintim, că recela peptului pe din afară pôte fi periculosă, mai cu semă după ce omul este asudat; spălarea cu apă rece dimineța la omul dedat cu ea nu cade în categoria din urmă, va să đică e fôrte sănătosă.

Pe lângă aerisarea chilei mai trebuie grigit și de curățenia ei în tóte privințele, precum și de a fi destul de vederosă. Lumina naturală în cantitate suficientă este fôrte necesară pentru om. Esemplu sânt robii, cari sânt siliți a petrece o parte mare din vieța lor în celle întunecose și de aceea îngălbenesc ca florile ce cresc ascunse de lumina sórelui.

Fie-cărui să-i zacă la inimă și curățenia corpului (v. „Familia“ XIX pag. 7), care pretinde și curățenia imbrăcămintelor, apoi cei ce n'au ocașiune a-și pune în acțiune puterile corporali, fac bine dcă substituiesc această acțiune prin gimnastică. Minteă sănătosă în corpul sănătos este rezultatul unei ocupațiunii spiritali egală cu cea corporală.

Sânt puncte igienice și de aceea calitate, încât indiviđi singurateci cu greu séu nici de cum nu pot ține cont de ele pentru că singuri nu le pot implini, precum este: curățenia terenului și zidirea pe teren sănătos, mai cu semă a școlilor publice, apoi grizirea de fântăni curate, locurile pentru depunerea gunoiului, cimiteriele și altele; de aceea — trebuind la ingrigirea lor

Terminând acest articlu, voiesc să amintesc că am avut intențiunea sa înșir cât s'a putut de pe scurt macsimelle principali ale higienei, ca astfel fie cine, care se interesază de ele să le afle aglomerate la un loc ca să fie mai ușóra deșa lor resumare, bunărá ca a porunciilor religioșe.

În fine mai adaug ceva. Mi aduc aminte a fi cetit că în unele adunări de petreceri sociale (instructive) a ajuns pe tapet și cestiunea sănătății. Întrebarea a fost : ce este sănătos? Și écă ce au conținut bilele aruncate în cutia destinată pentru astringerea lor : sănătos este a se preumbiá ; a be un pocal de apă bună după ce omul se școlá ; a se sculá timpuriu și a se spélá cu apă rece ; a innotá ; a vișlá, peste tot a face ori-ce comoiune ; a dormi cu ferestra deschisă ; cine vré să remănă sănătos trebuie să se întărescă și altele. Ar fi bine dcă în mai multe societăți s'ar imită această procedură.

Ferice de cel ce scie și are norocul a remăné sănătos !

(Înceierea va urmă.)

Dr. G. Crainicean.

T e i u l e . . .

Teiule, cu ramuri dese,
Etă c'ai întinerit,
Dar curénd cu trista tómnă
Ai să fii îmbétrănit !

Copilașe nu me plânge,
Eu și de-ot îmbrăncam,
Dar voiósa primăveră,
Éraș me va 'ntineri.

Însé tu care ești june,
Când bétrân ai să devii,
Ah ! me crede nici odată,
Din nou tiner n'ai să fii.

B. V. Gheorghian.

T u t u n u l .

Acésta substanță nici nu se mânâncă, nici nu se be, totuși fiind ea ca și beuturile spirituóse o substanță, care se consumă numai din plăcere, așa credea de a puté aflá locul ei cu dreptul în rëndul acestora. A- fară de aceea și usul românesc al limbei ne îndreptătesce la acésta : Românul be tutunul.

Tutunul fumat, mestecat séu tras pe nas își esprime la cel ce-l folosesce influința sa în trei feliiuri. Mai întău îl aflăm atacând organelle de mistuire și respirație și în fine sistemul de nervi pe care mai întău îl irită și după aceea îl ameteșce.

Influința lui este legată de nicotin, ce e unul din veninurile cele mai puternice, întrecând pe tóte celelalte alcaloide și materii narcotice. O picătură de nicotin e în stare să omóre pe un iepure de casă în 8 minute; un cuant nu cu mult mai mare pôte aruncá chiar pe om la pământ.

Și ce este o picătură de nicotin alt-ceva, decât estrasul chemic al unei foite de tabac ! Fie-care fumător

numără numărul tutunarilor chiar și pe degete. Numai puterea consuetudinei, precum și dispușetiunea cea plăcută, ce cauzăză tutunul esplică estensiunea lui atât de mare între omeni.

Cu toate acestea tutunul rămâne în veci periculos, influința lui nu se poate controla nici odată; s'au întâmplat casuri, unde omul au murit din două pipe de tutun.

Dintre morburile locale cauzate prin usul de tutun amintim catarrhul de stomac, produs prin înghițirea de suc de tutun, precum și catarrhele de plumăni născute prin inspirația fumului de tutun; de aceea ori-ce tuse, precum și stomacul stricat opresce usul tabacului.

În timpul mai nou s'a observat influința distructoare a tutunului și asupra măduvei spinării, paralizând piciorile. Intoxicarea cu tabac pretinde ca remediu contrariu cafea tare, precum și acide de plante.

Ca medicină se întrebunțază tutunul la dureri de cap și de față, dureri de dinți; așiderea în contra carceilor, asthma; în contra intoxicărilor cu opiu produce vomare secură; în contra morburilor de apă.

Pe din afară se usiteză tabacul fără succes în contra morburilor de piele. Clystirile de tutun delătură de multe ori obstrucțiunile cele mai cerbicoșe, și hesniele încarcerate (vătămăturile).

Dr. Ioan Moga.

Ce este amorul.

— Culese și puse în ordine de I. S. Spartali. —

Amorul e o pasiune violentă și înșelătoare. Trebuie a se face dorobanțul ei și a se păzi de momelă. Cu cât ne resfață mai mult, cu atât ne trădéză; căci vor să ne îmbrățișeze ca să ne sugrume, și să ne momescă cu miere pentru ca să ne îndope cu fiere. *Charron.*

Amorul séménă cu luna: când nu crește, trebuie să scadă. *Séguir.*

Amorul e ca bólele epidemice: cu cât se teme cineva mai mult de el, cu atât e mai espus. *Champfort.*

Amorul e o bôlă care n'are alt medic de cât tot pe el. *Properce.*

Amorul e ca béuturile spirtóse: cu cât se resuflă mai puțin, cu atâta dobândesce mai multă tăria. *Duclos.*

Amorul e fiul sărăciei și al țeului avuției. Al sărăciei, pentru că tot mereu cere: al bogăției pentru că e darnic. *Platon.*

Amorul e un capriciu a cărui durată nu depinde de noi, și care e supus desgustului ca și căinței. *Ninon de Lençlos.*

Amorul e ca béuturile tari pentru cei cari le plac: de gēba spun ei că i omórá, căci tot mai béu. *M-me de Rieux.*

Amorul e un nu știu ce care vine de nu știu unde, se forméză nu știu cum, și ne încântă prin nu știu ce lucru. *Du Bosc.*

Amorul e o bôlă care are trei període: dorința, posesiunea, stadiul. *Meilhan.*

Din toate pasiunile, amorul e care strică mai mult rațiunea, care pune sufletul în neorânduie și care-l face să sēvērșescă cele mai mari greșeli. Nu este mai nici o deosebire între un amant și un nebul. Faptele unuia au multă legătură cu ale celui l'alt; și decă nebulia tulbură spiritul, amorul tulbură judecata și mintea. *Mademoiselle de Scudéri.*

Amorul e o podagră cerescă, pe care a vērșat o cerul în caliciul vieții pentru a-i drege amărăciunea. *Lochester.*

Amorul e a fi doi și a nu fi de cât unul; un om

și o femeie care se prefac în un angel; este cerul. *Victor Hugo.*

Amorul e un nătărău, care umblă încóce și incoló căutând unde să-și bage capul. *Shakespeare.*

Amorul e regele tinerilor, și tiranul bătrânilor. *Owenstiern.*

Amorul care nu e de cât un episod din viața omenilor, este istoria întrégă a vieții femeilor. *Madame de Staël.*

Amorul e o bôlă de care cineva se vindecă cu părere de rău. *P. Rochpédre.*

Amorul e un copil pe care trebuie să-l conduci, căci altfel se perde. E un orb rēutăcios care nu caută de cât a crepă ochii călăuzei pentru ca să se rătăcescă amēndoi. *Du Bosc.*

Amorul se nasce de odată fără judecată, din slăbiciune sēu din temperament.

Amorul e arhitectul universului. *Hesoides.* Amorul e un comerț furtunos care se termină totdeuna prin bancrutare; și tocmai persóna care a bancrutat e desonorată. *Champfort.*

Amorul e căldura nesecată care reintineresce fințele, le face să înflorēscă și le dă speranță: e semnul de perfecțiune. Amorul bine simțit presupune gustul pentru ceea ce este frumos, onest, sincer și generos. *Sennancourt.*

Amorul séménă mult cu o grădină în capul căreia am ajunge cu trei pași decă drumul pe care trebuie să-l facem nu ar fi prelungit de o mulțime de cotituri întortoachiante, pline de flori și de miros. *Alphonse Karr.*

Amorul e o mucava dată de natură și brodată de imaginație. *Voltaire.*

Amorul e resvrățitorul lumii. *Bacon.*

Ca să înțelegem bine pasiunea amorului, trebuie să vorbim de ea ca de o bôlă; pe calea asta putem uneori ajunge la vindecare. *Standhal.*

Idei și principii economice.

Aflând că un popor cu ce se îmbracă, ce mănâncă și cum lociesce, vei pute conchide la gradul lui de cultură, căci vei pute sci că în cât e desvoltată împărțirea muncii între siguraticii lui membrii.

Împărțirea muncii este legătura cea mai puternică morală între om și om, ceea ce se vede limpede din împregiurarea, că puțința de a cumpără marfă străine este condiționată de puțința de a vinde pe ale sale, adecă a da pe ale sale în schimb. Avēnd dară în vedere, că starea economică a producătorului de marfă este condiționată de bunăstarea consumentului adecă de puterea acestuia de a cumpără, urmēză de sine din acest interes reciproc, că un popor atât între membrii sei, cât și în viața internațională față de alte popore, ar trebui să conlucreze fie-care la înflorirea celuilalt, căci prin acēta lucreză la înflorirea sa economică, culturală și morală.

Decă în viața practică vedem abateri dela acest principiu salutar, apoi nu rămâne izbānda lui asupra atentatorului fără urmări, căci pe când producătorul își ucide pe consumentul seu, explotându-l și sărăcindu-l micșoreză desfacerea marfelor sale, prin urmare suferă ēnsuși.

Urmarea naturală a împărțirii sēu individualisării muncii este schimbul, el se numesce schimb direct, decă se efectuesce între producător și consument fără intervenient, altfel schimbul se numesce comerț.

Ioan Roman.

pré ocupă. Portul lor, mai ales al femeilor, e frumos, pitoresc, ceea ce dă o frumusețe particularie taliei lor svelte. Acest port e foarte conservativ. Tot cel vechiu. Numai decorațiunile variază. Dar in aceste sânt in adevăr măestre.

G. F.

F e l i u r i m i .

Legenda orientală a viei. „Analele politice și literare” reeditază legenda orientală a viei: „Dyonisos (Bacchus), încă copil, făcū o călătorie cu scop d'a se duce la Naxia. Drumul eră lung, copilul ostenit; dēnsul se aședă p'o piētră pentru a se odihni. Aruncându-și privirile in jos, el vedū o mică erbă care eșiă din pământ; el o găsi atât de frumósă in cât nu se putū impededă d'a o luă și d'a o implântă la dēnsul. El o desrădēcina și o luă in mână; dar fiind că eră foarte cald, el se temū ca sórele să n'o usuce nainte de sosirea sa la Naxia. Un os de pasere cădū sub privirile sale, el introduse intr'ēnsul planta și-și urmă drumul. In mâna tinērului dumneđeu, planta crescea atât de iute, in cât ea intrecū in curēnd osul in lungime. Fiind că Dyonisos se temea din nou ca dēnsa să nu se usuce, el se uită in giurul seu și vedēnd un os de leu mai gros de cât osul de pasere, introduse in cel dintēiu mica plantă. Planta crescēnd mereu, intrecū in curēnd osul de leu prin amēndoue părțile. Atunci Dyonisos găsind un os de măgar, mai gros încă de cât acel de leu, puse planta intr'ēnsul. El ajunsse astfel la Naxia. Când voi să pună planta in pământ, el vedū că rădēcinele se inlanțuiau atât de bine in giurul osului de pasere, a osului de leu și a celui de măgar, in cât n'ar fi putut să scótă planta fără ca să-i rupă rădēcinele; dēnsul implântă astfel mcul arbore cu óse cu tot. Planta crescū iute. Dyonisos observă cu plăcere că pe dēnsa cresceau niște struguri minunați; el i strinse și făcū cel dintēiu vin pe care il dădū ómenilor să-l bé. Dar Dyonisos fu atunci martorul unei minuni: Când ómenii incepeau să bé, ei se puneau pe cântat intocmai ca paserile. Când beau ceva mai mult, ei deveniau puternici ca niște lei. Când beau și mai mult, capetele li se plecau și semēnau cu măgarii”.

Espedierea de femei in Nóa Caledonie. Di-
lele acestea au fost expediate din nou c'un vapor vr'o cinci-đeci candidate de măritat dela Bordeaux in Noua Caledonie. Acest transport este luat direct de prin cele șese penitenciare de femei din Francia. Ele au fost a-
lese d'o inspectóre generală a penitenciarelor pentru femei, naturalminte dintre acelea care au primit de bună voie să emigreze in Caledonia. Ele trebuie să fie însă nemăritate séu veduve și să nu aibă mai mult de 32 ani; afară de acesta să se fi purtat astfel, in cât să lase a se speră că se vor purtă bine pe viitor. Candidatele de mărităși alese sânt concentrate in Bordeaux, unde, sub supraveghierea cător-va soroři din ordinul sântul Iosif de la Clugny, sânt imbarcate și expediate in Caledonia. Acolo ele găsesc un adăpost in doue case ale aceluiași ordin, in Numea și Bourcille. Condamnații care pentru o bună purtare au căpētat pământuri, sânt incunosciunțați despre sosirea femeilor și li se permite a le visită și a-și alege una. Logodn ca capētă, ca și logodnicul un dar dela guvern, spre a-și putē preintimpinā trebuințele dela inceput. Se mai trāmit asemenea femei și in Caiena. Resultatele date până acum de aceste expediări de femei au fost foarte bune in genere. In Noua Caledonia se află deja 700 măritate și numai câteva din ele nu se pōrtă bine. Tóte celelalte forméză

deja familii fōrte oneste, muncitoare de meseriași și agricultori.

Limbagiul ochilor. Avem limbagiul florilor; Spania ne-a dat limbagiul evantaliului; mai este asemenea și limbagiul batistei, și multe alte limbagiuri pe cari nu le scim. Dar, pe cât scim, nimeni nu s'a ocupat până acum de limbagiul ochilor. Un indiscret a făcut catalogul semnelor ce se fac din ochi. Ecă cele mai principale: A inchide ochii, insemneză: „Me gândesc la dta”. A inchide ochiul drept, va să đică: „fii discret”, ochiul stâng: „fii răbdător”. A deschide ochii mari insemneză: „sunt gelósă”. A rădică ochii spre tavan: „aștept”. A clipi din ochiul drept: „bagă de semă”, din ochiul stâng: „intālnire la locul convenit”. A pune mâna p'amēndoi ochii insemneză: „te iubesc de mor”. Degetul pe ochiul drept: „vei primī o scrisóre”, pe ochiul stâng: „nu este nimic de făcut in acest moment”.

Cum se fac dinții. Fabricațiunea dinților este o mare industrie. Esistă in Statele-Únite, doue-spre-đece manufacturi de dinți artificiali; ele produc in fie-care an, đece milióne, adecă, in mijlociu un dinte pentru 5 persoane. Jumătate din acești dinți sânt fabricați de o casă intemeiată in 1864. Produsul vēndărilor acestor dinți se ridică la un milion de dolari pe an. Materialele cari intră in confecțiune sânt feldspathul, kaolinul și cristalul de stāncă. Materia colorantă este platina, titanul și aurul. Feldspathul și cristalul sânt supuse la o temperatură roșie și apoi aruncate in apă rece. Aceste substanțe sânt sfărāmate la un loc in apă până ce devin indestul de ușore pentru ca să pōtă plāti; atunci sânt combinate cu materia colorantă și sânt supuse la o căldură intinsă in niște forme de aramă. Dintele este făcut din doue bucăți.

Tipografi și redactori. In Londra sânt 26,226 tipografi, dintre cari 25,595 de sex bărbătesc și 631 de secs femeiesc, 2379 litografi și tipo-litografi, dintre cari numai 26 de secs femeiesc, 296 de săpători in alamă și oțel, dintre cari 8 de secs femeiesc, 487 turnători de litere, dintre cari 6 de secs femeiesc, 1722 scriitori, redactori și điarisți, dintre cari 237 de secs femeiesc, 1015 corpondenți și stenografi, dintre cari numai 10 aparțin secului fraged.

Presa in Englitera. In timpul celor din urmă trei-đeci de ani, presa din Englitera aprópe s'a intreit. In 1846, erau 551 điare. In ianuarie 1884, erau 2015. Din acest numer, 401 apar in Londra, 181 in Scoția, 156 in Irlanda și 20 in insule, 137 điare sânt cotidiane in Englitera propriu đisă, 4 in țera Walles, 22 in Scoția, 15 in Irlanda și 1 in insule. Adăugându-se și revistele trimestriale, numerul revistelor și magazinelor cari se publică astăzi in Englitera se urcă la 1265.

Călindarul sēptēmānei.

Điua sept.	st. n.		Numele sântilor și sērbătorile.	Sórele resare		Sórele apune
	s. v.	st. n.		Sórele resare	Sórele apune	
Duminea 7 a SS. Părinți. Evang. dela Ioan c. 17, v. 6, a inv. 10.						
Duminea	20	1	Titus	4 7	7 48	
Luni	21	2	(†) Const. și Elena	4 7	7 48	
Martī	22	3	Mart. Vasilisc.	4 7	7 49	
Mercuri	23	4	Cuv. Păr. Mihail	4 6	7 59	
Joi	24	5	Cuv. Păr. Simeon	4 5	7 51	
Vineri	25	6	† Sf. Ion Botezat.	4 4	7 52	
Sāmbetă	26	7	Sf. Patriciu	4 4	7 53	

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală.